

Werk

Titel: Petri Petiti Philosophi & Doctoris Medici Parisiensis De Sibylla

Untertitel: Libri tres

Autor: Petitus, Petrus

Verlag: Lankisch; Guntherus

Ort: Lipsiae; Lipsiae

Jahr: 1686

Kollektion: VD17-Mainstream

Gattung: Altertumskunde

Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen

Werk Id: PPN737373385

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN737373385>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=737373385>

LOG Id: LOG_0014

LOG Titel: Caput VII. - Caput X.

LOG Typ: chapter

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

mnino poeticum, quod Virgilius in sexto memorat, de ingressu Æneæ ad Sibyllam Cumæantum temporis oracula edentem in Italia iuxta Cumas Campaniæ oppidum, & in antro ibi habitantem, summa loci religione & horrore ob furem & responsa eius vatis. Verum quo minus falso id a Virgilio proditum credamus, auctoritas obstat Aristotelis in Admirandis, toties iam laudato loco; vbi Sibyllam Cumis Italiæ habitasse Erythræam refert: quod profecto non scripsisset, nisi fama vulgatum & propemodum gentium consensu ita esse persuasum fuisset.

Hanc igitur vnam Sibyllæ nomine aîo Græcis cognitam fuisse: si quæ autem aliæ fatidicæ eodem nomine appellatæ sunt, quod sane fatendum est, eadem licentia factum esse, qua Ouidius in *ματαιοτεχνίας*, omnes viros *Danaos*, feminas omnes *Amazonas* appellat: & hisce temporibus Christianæ reipublicæ imperatorem *Cæsarem* vocamus, quem tamen scimus nulla ex parte attingere familiam Cæsarum.

CAPVT VII.

Sibylle per varia orbis terrarum loca discursus. Prophetarum raptus ab angelis: Et de sagitta Abaridis.

Quia dictum est ostensumque Artemidori verbis,

verbis, ad institutum vatum quoque pertinere
 vt varia orbis perambulent loca vaticinii causa,
 eodemque consilio Sibyllam Græcas Asiæ perlu-
 strasse vrbes, insulas obiisse, in Italiam vsque cur-
 sum tenuisse, & ibi vaticiniis floruisse; rationes
 huiusmodi peregrinationum altius scrutari co-
 gunt nos Iustini illius martyris & philosophi ver-
 ba, qui Babylone quidem transisse in Campaniæ
 eras Sibyllam dicit, quo autem pacto, sese igno-
 rare fatetur: *εἰς ἣ τὰ μέση τῆς Καμπανίας, ὅτε
 ὄρδα ὅπως, διαβάσων.* Emenda, vt supra, *εἰς δὲ
 Κιμμερίαν τῆς Καμπανίας,* hoc est, *in Campaniæ
 Cimmeriam nescio quo modo transisse.* Non du-
 bitat transisse; modum quo tantum telluris in-
 firma & inops muliercula obierit, se ignorare fa-
 tetur. Nempe aliud agenti non vacat profun-
 dius inquirere in eam rationem: nos modum
 eum hic poscente instituto inuestigare haud gra-
 uabimur, vel potius coniectare ex aliorum vatum
 historiis, quos ab vna regione cito in alias remo-
 tissimas abductos legimus, tanta peregrinandi fa-
 cultate, vt iis non montium aspera, non fluuior-
 um & torrentium impetus, non vlla itineris in-
 commoda & discrimina obesse possent.

Vt id intelligamus, reuocandum in memori-
 am est quod supra notauimus, de perduellium
 superbia & malis artibus dæmonum. Cum enim
 nobis sint inimicissimi, tamen amici & beneuo-
 li videri volunt. Quod vt persuadeant, Dei si-
 militudinem prætendunt, & quæ Deum facere

vident, imitantur: vt cum in aliis tum in vatum & prophetarum rebus manifeste apparet. Quia etenim Deus semper homines habuit sibi deditos ad quos familiarius accederet, quos & arcanorum suorum conscios haberet, qui quæ futuris temporibus facturus ipse esset, vbi opus esset, populis prædicerent; eiusmodi & Daemon ministros, hoc est, vates vbiq; terrarum sibi subditos habuit, quorum animis aliquam rerum futurarum lucem infunderet, quod non illi esse negatum infra suo loco ostendemus.

Cæterum inter dona illa, quibus Deus optimus maximus prophetarum suorum & sanctorum eximios ab aliis fecernere voluit, subita est locorum mutatio, & ab vna regione in alias remotissimas vehemens corporum humanorum nullo ipsorum labore transmissio: quam vim in nonnullis Deum ostendisse prophetis reconditæ Hebræorum literæ certis exemplis docent. In quibus legimus Habacuc vatem Judæa Babylonem translatum diuinitus angeli ministerio, qui eum capillo apprehendit & ita in sublime raptum transportauit. *Et apprehendit eum angelus Domini in vertice eius, & portauit eum capillo capitis sui.* Eadem vi raptum & Philippum, non eum qui inter Apostolos, sed diaconum, legimus in Actis Apostolorum, vbi de baptismo agitur Eunuchi Candaces reginæ Æthiopum: *Cum autem ascendissent de aqua, spiritus Domini rapuit Philippum, & amplius eum non vidit Eunuchus.* Phi-
lip-

lippus autem inuentus est in Azoto. Non enim id prophetarum tam proprium fuit, vt non aliis sanctis, vbi res posceret, Deus concesserit, vt Philippo isti: tametsi omnes prope Christianos illis temporibus vberiore spiritu donatos vaticinari potuisse, & linguis alienis locutos scimus.

Cæterum in nullo priscorum sanctorum & prophetarum tanta hominum admiratione vis illa apparuit, quam in Elia Thesbite: quem ex iisdem literis constat solitum transferri in montes remotos, in speluncas, in auia nemora, in scopulorum abrupta, & feris horrendas & torrentium fragoribus solitudines; donec tandem flagranti procella & turbine igneo, quem Scriptura currum vocat, amicis coram spectantibus, e conspectu eorum est ablati. Sed hoc in mirando illo vate eximium, quod ei sic impetu diuino transferri in varia loca adeo frequenter accidebat, vt vulgo etiam notum esset. Hinc aliorum prophetarum consilium post eiusdem Eliæ discessum, de certis hominibus mittendis, qui eum per deserta & montes inuios quærerent, si forte quopiam de more translatus iaceret. *Dixeruntque illi: (filii prophetarum ad Elisæum Eliæ successorem) Ecce cum seruis tuis sunt quinquaginta viri fortes, qui possunt ire & querere dominum tuum, ne forte tulerit eum spiritus Domini, & proiecerit eum in vnum montium aut in vnam vallium.* Neque vero inter prophetas tantum id de Elia vulgatum, sed vulgo etiam atque hominum sermonibus

bus celebratum fuit: quemadmodum apparet ex Abdia vnus e famulis regis Achab verbis, cum ei de improviso apparuisset Elias, iuberetque eum de aduentu suo regem certiozem facere: *Quid peccaui, (inquit) quoniam tradis me seruum tuum in manu Achab ut interficiat me? Viuit Dominus Deus tuus, quia non est gens aut regnum, quod non miserit Dominus meus te requirens. Et respondentibus cunctis, non est hic: adiurauit regna singula & gentes eo quod minime reperireris. Et nunc tu dicis mihi: Vade & dic Domino tuo, adest Elias. Cumque recessero a te, spiritus Domini asportabit te in locum quem ego ignoro: & ingressus nunciabo Achab; & non inueniens te interficiet me.* Hactenus de potentia Dei in viros sanctos, ad eos quo vellet angelorum suorum opera transportandos.

Nunc vt variis temporibus hæc opera Dei superbus daemon in suis consecraneis imitatus sit, illustribus gentium exemplis ostendam. In his celebratum illud de Pythagora philosopho, quem eodem die visum olim Metaponti Italiae, & Tauromenii Italiae, qui de eius rebus prodiderunt, consensu referunt. An corpore translatum, an præstigiis imagine eius oblata hominibus, ambigi potest. Sed vere translatum fuisse alia exempla occurrunt quæ fidem faciant. Auctor est Jamblichus in vita Pythagoræ cap. 28. id munus Abaridi Hyperboreo ab Apolline concessum fuisse, vt per aerem, quocumque vellet, cursum

magico inuectus iaculo tendere posset. Verba eius quibus inter alia priscorum vatum & sacerdotum miracula hoc quoque refert, adscribere placet: Δῆλα δ' αὐτῶν τὰ ποίηματα ὑπάρχει ἄλλως ἢ καὶ Ἀλεξάνεμῳ μὲν ὃν τὸ ἐπώνυμον Εὐπεδοκλέης. Καθαρτῆς (ita lege pro Καθαρίης) δὲ τὸ Ἐπιμενίδας. Αερωβάτης δὲ τὸ Ἀβάριδῳ. ὅτε ἀερα οἷσ' ὦ τ' ἐν Ὑπερβορείοις Ἀπόλλω δαρηθέντι αὐτῷ ἐποχέμεμῳ, ποταμὸς τε ἢ πελάγη ἢ τὰ ἀβάτα διέβαινεν ἀερωβατῶν τρόπον τινα. ὅπερ ὑπενόησαν καὶ Πυθαγόραν Ἰνες πεπονηνάι τότε, ἠνίκα καὶ ἐν Μεταπόντῳ καὶ Ταυρομενίῳ τοῖς ἑκατέρωθεν ἑταίροις ὠμίλησε τῇ αὐτῇ ἡμέρῃ. id est, *Ipsorum vero opera manifesta sunt, & ex iis ducta cognomina: Empedoclis quidem Alexanemos; (quod ventos arceret vel sedaret) Epimenidis autem Cathartes; (hoc est, mundus seu purus) Abaridis vero Aerobates. (quod per aerem graderetur) Nam cum Apollinis eius, qui ab Hyperboreis colebatur, iaculo sibi donato inequitaret, fluuios & maria ac loca inaccessa, per aerem quodammodo incedens, permeabat. Quod nonnulli Pythagorae quoque concessum suspicati sunt, cum & ipse Metaponti & Tauromenii, amicis quos utraque in ciuitate habebat, eadem die conuersatus fuisset.* Et infra eodem capite surreptum ait Abaridi id iaculum siue virgam auream a Pythagora, cum eum ex Hyperboreis aduenientem conuiuio excepisset. Quo facto eum coegit fateri quorsum istud iaculum ferret; qui confessus est,

non posse se absque illo vias, qua peregrinari debeat, vilo modo inuenire. τῆτον δὲ τὸν Αβαριν παρελόμυθον, ὃν εἶχε χρευσθὲν οἴστον, ἃ ἀνδρὶ δὲ οἴθι τ' ἦν τὰς ὁδοὺς ἐξέρροικεν, ὁμολογῆντα ἐποίησε. Quæ pacto lamiae hifce etiam temporibus vehi a malis geniis dicuntur ad orgia nocturna. Quod genus vehiculi fortasse omniscius poeta, obscure licet, velut aliud agens, vt solet, indicare voluit, cum in vndecimo Æneidos Metabi fugam cum Camilla filia infante describit. Cum enim fugienti (nam hostes conferti premebant) Amifenus amnis obuius transeundus esset, neque auderet cum infante fluuio lato & spumanti se committere, hanc telo ingenti alligans, viribus, quantis pollebat, cum telo intorfisse dicitur, ac transmisisse ad alteram ripam, verum non sine Diana, quam inuocat, cui & puellam vouet:

*Ipse pater famulam voueo: tua prima per auras
Tela tenens supplex hostem fugit: accipe: testor
Diuam tuam, quæ nunc dubiis committitur auris.
Dixit, & adducto contortum hastile lacerto
Immittit: sonuere vnde: rapidum super amnem
Infelix fugit in iaculo stridente Camilla.*

His an ad iaculum Abaridis alluserit Virgilius, eruditus iudicandum relinquo. Verum quod ad hunc loca transmittendi modum attinet, huius & Lucianus meminit in Philopseude siue Incredible fol. 831. tametsi suo more irridet. Quo loco & quidam narratur itidem ex Hyperboreis

conspectus, cum per aerem interdium incederet, atque etiam super aquas: οὐ ταῦτα, ἦν δ' ἐγὼ, εἶδες, τὸν ὑπερβόρεον ἄνδρα πετόμενον, ἢ ὅτι τὰ ὕδατα βεβηκότα; καὶ μάλα, ἦδ' ὅς &c.

Hæc non dubito fore multos qui irrideant, homines ignavos & in Luciani ludo educatos. Nec mirum. Longe enim facilius est cuius contemnere quæ non intelligit, quam operam dare & satagere ut intelligat. Quibus aliud non respondebo, quam quod Apuleius in 1. Metamorph. cuidam qui id genus compreta audiebat solo cachinno explodenti: *Tu vero (inquit) crassis auribus & obstinato corde respis quæ forsitan vere perbibeantur. Minus hercule calles pravisimis opinionibus ea putari mendacia, quæ vel auditu noua, vel visu rudia, vel certe supra captum cogitationis ardua videantur: quæ si paulo accuratius exploraris, non modo compertu euidencia, verum etiam factu facilia senties.* Quid? Nonne Judæorum magistris & Cabalists creditum, vias quamlibet arduas, longas, difficiles, breui temporis spatio confici posse nominis ineffabilis pronunciatione. In scripto Rabbinico de vita & morte Mosis, quod Gilbertus Gaulmynus Molinensis, vir doctissimus, latine conuersum & notis elegantissimis illustratum in lucem edidit, sic loquens Moses ad Deum inducitur: *Si permittis, ego in virtute nominis tui volucris fiam, ac super Jordanem volans, terram (promissionis) adibo & videbo.* Sed & Benjamin Tudelensis in Itiner

rio de Dauid Altoi: *Illo die & decem dierum iter conficit ad Amoriam vsque ineffabilis nominis pronuntiatione.*

Superstitiosa hæc, inquires, & Rabbinica. Fa-
teor: non tamen continuo falsa cenferi debent.
Nam & hos, veræ lucis exortes atque in super-
stitionem prolapsos, dæmonum patuisse ludi-
briis, & quæ dæmonum instinctu patrabant, vir-
tuti diuinæ adscripsisse, velut priscos gentium sa-
pientes, & ita prodita ab iis miracula explicare ge-
nerosum magis & cordato viro congruens iudi-
co, quam fidem tot testibus derogare, tot litera-
rum monumenta barbaro fastu subruere ac de-
moliri. Hæc autem eo consilio sic vberius &
latius differere visum est, vt desinant mirari ho-
mines minus in veterum literis versati, longin-
quas illas Sibyllæ peregrinationes: immo hoc
dæmonis ingenio & factis quam maxime esse
consentaneum intelligant, vt quam primariam
gentium omnium sibi subditarum vatem consti-
tuisset, ei se vt ad omnem vaticinandi operam,
sic ad celeres locorum transmissiones & alia
miracula facilem & promptum exhiberet.

CAPVT VIII.

De antris in quibus Sibylla habitasse dicitur. De Corycio: plura eius nominis fuisse; an istud nomen appellatum; Ερμεία πεδία apud Galenum in descriptione Philonii.

Sibyllam secessum & solitudinem amasse, vt fere omnes diuiniore naturæ sibi conscios, supra attigimus, cum de longa eius vita & solitudine nobis disputatio esset; nunc de antris, in quibus aut nata aut versata fuisse dicitur, paulo accuratius considerandum reor; cum ad res Sibyllæ hæc cognitio pertineat. Erythræi quidem, qui Sibyllæ natales contentiosius sibi vindicabant, in spelunca sub monte Coryco apud se ortam eam contendebant. Pausanias in Phocicis: Ερυθραῖοι δὲ (ἀμφισβητοῦσι γὰρ τῆς Ἡεροφίλης παρονομασίατα Βλλήνων) Κώρυκόν τε καλῶν μρον ὄρεσιν, καὶ ἐν τῷ ὄρει ἀπὸ Φαίνουσι, τεχθῆναι τὴν Ἡεροφίλην ἐν αὐτῷ λέγοντες. id est, Erythraei (de Herophile enim hi acerrime Græcorum omnium certant) Corycum montem, & in eo antrum ostendunt, in quo natam Herophilen dicunt. Meminit & Strabo eius montis lib. 14. πρὶν δ' εἰλεῖν ὅτι τὰς Ερυθραῖας, πρῶτον μὲν Γέρας πολίχων, εἶτα Τήιον, εἶτα Κώρυκον ὄρεσιν ὑψηλόν.

Ante-

Antequam Erythras perueniant, primum quidem occurrit oppidulum Gera, postea Teium, tum Corycius mons altus. Stephanus quoque in hac voce: ἔστι καὶ Κώρυκκος ὄρη δ' ἄρσενικῶς λεγόμενον, ὑψηλὸν, πλησίον Τέω τῆς Ἰωνίας καὶ Ερυθρῶν. Ita enim lego, non vt in excusis libris ἐρυθρῶν. id est, *Est ὁ mons Corycius generis masculini, excelsus, Teo Joniæ ὁ Erythris vicinus.* A monte igitur isto antrum illud, in quo natam dicunt Sibyllam, nominatum fuisse Corycium, non est cur quisquam dubitet. Non tamen perinde istud fama inclytum fuisse fatendum est, atque alia eiusdem nominis in Cilicia & Parnasso; quorum Stephanus seorsim mentionem facit his verbis: Κώρυκκος πόλις Κιλικίας, παρ' ἣ τὸ κωρύκειον ἄντρον Νυμφῶν, ἀξιάγασον θαύμα, ὃ ὁμῶνυμον ἐν Παρνασσῶ. id est, *Corycius oppidum Ciliciæ, cui vicinum est Corycium antrum Nymphis sacrum, inter naturæ miracula celebrandum: cui alterum eiusdem nominis in Parnasso nobilitate haud magnopere cedit.* Quæ Stephani verba vel mediocriter curiosis cupiditatem injiciant accuratius cognoscendi naturam habitumque eius antri, quod tantam olim spectaculi admirationem visentibus moueret.

Quo spero facilius veniam me impetraturum a studiosis, si vocabuli eiusdem vestigia secutus, hincque occasione sumpta, paululum a proposito digredior in Corycium illud Ciliciæ antrum; hoc est, luculentam eius descriptionem a Pom-

ponio Mela geographico operi insertam legentium oculis subjicio, quæ ceu pictura eleganti superiorum disceptationum laborem & tristitiam discutiant. Ita igitur scriptor ille eloquens de hoc subterraneo specu scribit lib. 1. cap. 13. *Non longe hinc Corycos oppidum, portu. saloque in-tingitur, angusto tergoze continenti annexum. Supra specus est, nomine Corycius, singulari ingenio, ac supra quam ut describi facile possit eximius. Grandi namque hiatu patens, montem litori appositum & decem stadiorum cliuo satis arduum, ex summo statim vertice aperit. Tunc alte demissus, & quantum demittitur amplior, vires luctis pendentibus vndique, & totum se nemoroso laterum orbe complectitur: adeo mirificus ac pulcher, ut mentes accedentium primo aspectu consternat: ubi contemplati durauere, non satiet. Vnus in eum descensus est, angustus, asper, quingentorum & mille passuum, per amœnas umbras & opaca siluæ quiddam agreste resonantis, riuus hinc atque illinc fluitantibus. Vbi ad ima peruentum est, rursum specus alter reperitur ob alia dicendus. Terret ingredienti sonitu cymbalorum diuinitus & magno fragore crepitantium. Deinde aliquamdiu perspicuus, mox & quo magis subitur obscurior, ducit ausos penitus, alteque quasi cuniculo admittit. Ibi ingens amnis ingenti fronte se extollens, tantummodo se ostendit, & ubi magnum impetum breui alueo traxit, iterum demersus absconditur. Intra spatium est, magis quam ut progre-*

gredi quispiam ausit, horribile, & ideo incognitum. Totus autem augustus & vere sacer, habitarique a Diis & dictus & creditus, nihil non venerabile & quasi cum aliquo numine se ostendit. Hæc Mela. Quem adeo hac in descriptione admiratus videtur Plinius, ut alias crebet his picturis in historia, veritus sit post Melam manum tabulæ admouere. Proinde idem antrum vix breui mentione attingere ausus lib. 5. cap. 27. statim præteruolat. *Juxtaque mare* (inquit) *Corycos eodem nomine oppidum, & portus & specus.* Verbum non amplius addit. Verumtamen de Coryciis antris notat lib. 31. cap. 2. destillantes in his guttas in lapides durescere. Quod sane Pausanias, ut mox videbimus, confirmat de Corycio Parnassi antro. Cæterum non idem pudor aut reuerentia Solino, qui & ipse inferior Pomponio Mela, obstitit quo minus eiusdem antri descriptionem tentaret, quam apud eum legat qui volet.

Magna & Corycii in Parnasso antri nobilitas fuit, neque admiratio minor, ut ex Pausaniæ verbis intelligi potest. Τὸ ἢ ἀντρον τὸ Κωρύκιον μέγιστον τε ὑπερβάλλει τὰ εἰρημνία, καὶ ἴσιν ἴππιν πλείστον ὀδοῦσαι δι' αὐτὰ ἔ' ἀνὰ λαμπτήρῳ. ὅτε ὄρεσθ' ἐς αὐτάρκες διπὸ τῆς ἐδάφης ἀνέστηκε, καὶ ὕδωρ τὸ μὲν ἀνερχόμενον ἐκ πηγῶν, πλείστον ἢ εἴη διπὸ τῆς ὀρόφης σαΐς, ὥστε καὶ δῆλα ἐν τῇ ἐδάφῃ σαλαγμῶν τὰ ἴχνη διὰ παντός ἴσιν τῆς ἀντρος. id est, *Verum hæc omnia quæ enumerauimus*

magni-

magnitudine superat Corycium antrum: qui introierit, sine vlla face longissime progredi possit. Ab imo solo ad superiorem partem, quæ pro tecto est, satis multum interest spatii: multi hinc illinc e viuis fontibus fluitant riui; sed humoris multo plus ex ipsa antri quasi testudine destillat. Cernuntur vero passim in ipso solo guttarum vestigia. Vbi σαλαγμῶν ἵχνη, guttarum vestigia interpretor guttarum in lapidem concreciones per totum antrum. Quo pacto expositus Pausanias Plinii, vt dixi, historiam in hac Coryciorum antrorum proprietate confirmat.

Ab hocantro Corycio quod in Parnasso fuit Corycides Nymphæ nominatæ, vt apud Ouidium libro Transformationum primo in Deucalionis fabula:

*Mons ibi verticibus petit arduus astra duobus
Nomine Parnassus, superatque cacumine nubes.*

*Hic ubi Deucalion (nam cætera texerat æquor)
Cum consorte tori parua rate vectus adhaesit,*

Corycidas Nymphas & numina montis adorat.

Meminit & Corycii seu, quod idem est, Corycei antri Aristoteles lib. de Mundo; sed cuius potissimum ex tribus memoratis, ex eius verbis intelligi non potest. Ita autem ibi scriptum est: διὸ καὶ τὰς μὲν ἀπερθεῖς διαγράφουσας ἡμῖν ἐνὸς τόπου φύσιν, ἢ μιᾶς ἑξήμα πόλεως, ἢ ποταμῶν μέγεθος, ἢ ὄρεος κάλλος, ὅσα τε ἕνεκα ἤδη πεποιήκασιν, φράζοντες, οἱ μὲν τὴν ὄσσαν οἱ δὲ τὴν Νύσ-

Νύσσαν· οἱ δὲ τὸ Κωρύκειον ἄντρον· οἱ δὲ ὄλην
 ἔτυχεν τῶν ὀπί μέρους, οὐκίσειεν ἄν τις τῆς μικρο-
 ψυχίας τὰ τυχόντα ἐκπεπληγμένους, καὶ μέγα
 Φρονήσας ὀπί φερέα μικρὰ &c. id est, *Qua-*
propter istos miserari quivis iure possit, ut pusilli
animi scriptores, res quaslibet vulgoque expositas
summa admiratione persecutos; qui nobis vnius
loci naturam, aut orbis cuiusdam formam situm-
que, aut magnitudinem fluminis, aut denique
amœni montis aspectum describere instituerunt:
cum interim magnifice de semetipsis sentiant, ob
exilem quampiam naturæ perceptionem: cuiusmo-
di nonnulli magno quidem illi studio fecerunt,
accurata ut dictione describerent, hic Ossam mon-
tem, ille Nyssam, alii Coryceum specum, alii quid-
uis eorum quæ inter orbis particulas censentur
 &c. Coniicio autem de Coryceo potissimum
 loqui antro, quod in Cilicia est, ut pote omni-
 um eius nominis maxime stupendo & celebra-
 to, ut ex eius supra allata descriptione apud Mē-
 lam intelligi potest. Interim Philosophi inge-
 nii magnitudinem & fastum notare licet: cui
 præter mundum ipsum totum, singula quæque
 in terris loca, vrbes, montes, speluncæ, & alia
 eiusmodi particularia ferdent, sola naturæ vni-
 versitas satisfacere potest.

Habuit & Sicilia suum antrum Corycium; su-
 um item Arcadia, Homero teste, in quo natum
 Mercurium fabulantur. Qui cum multi eius
 nominis apud auctores celebrentur specus, data
 hinc

hinc occasio Hofmanno, acris ingenii viro, suspicandi *Κωρύκειον* non vnius esse antri nomen, sed omnium, ac vt Grammatici loquuntur appellatiuum. Quod ipse lib. 6. Variarum Lectionum cap. 3. testatum reliquit. Quid plura? Habemus & inter Græcorum prouerbia *κωρύκειος ἠκροάσατο Corycaeus auscultauit*: verum nihil hoc ad antrum Corycium aut Parnassi, aut Ciliciæ, aut eius quod iuxta Erythras fuit, pertinet; sed potius a Coryco Pamphyliaë monte istud epithetum latronibus inditum videtur, qui, vt Strabo & Zenodotus tradunt, per portus monti illi vicinos dispersi quæ ibi negotiatores agerent subauscultabant, vnde mox in eos capta occasione impetum facerent. Crocum quidem a Ciliciæ monte Coryco *Corycium*, a quo & antrum, nominatum satis constat: cui bonitatis in eo genere palmam Dioscorides & alii deferunt. Cur autem campos, in quibus is nascitur, *Mercuriales* vocet Philo Tarsensis medicus in Philonici descriptione apud Galenum lib. 9. cap. 4. *κῆ τὸπος*, consideratione eget. Philonis versus, quibus crocum poetica periphrasi designat, sunt ejusmodi:

Ξανθὴν μὲν τρίχα ἔαλλε μυρίπνυον ἰσοθέοιο,
 ἔ λύθρης Ἑρμείοις λάμπεται ἐν πεδίοις.

Sic autem latine sonant: *Rutilum mitte capillum adolescentis vnguenta redolentem, cuius sanguis in campis Mercurii coruscat*. Est autem alia etiam lectio, cuius meminit Galenus:

○

Ἐρμεί-

Ερμείας λάμπεσαι ἐν ἑοτάναις.

inter herbas Mercurii effulget. Sed priorem retinent Codices.

Hofmannus, vir acutus & perspicax, dicto loco Ερμεία πεδία, hoc est, *Mercuriales campos* dictos putat, qui latronibus essent infesti: propterea quod Mercurius furum & latronum deus diceretur. Quam interpretationem, ut obiter dicam, non nauci esse lectio illa ostendit, quæ ἑοτάναις Ερμείας *herbas Mercuriales* habet: an enim quisquam tam futilis, ut herbas Mercuriales, quicquam cum latrociniis commune habere dicat? Et miror profecto id genus interpretationi tam remotum placere Hofmanno potuisse, cum longe meliorem a Galeno explanationem petere posset; quo loco carmen Philonis proponit, & voces in eo ænigmaticas sigillatim exponit. Hanc Galeni expositionem ipsius verbis subnectere placet: Λύθρον δὲ τῷ κρέκῳ φησὶν ἐν ταῖς Ερμείαις, τρεῖς ταῖς τῷ Ερμῆ λάμπεσαι ἑοτάναις. ἐπειδὴ μερῶν κλον καλῶμενον κρέκῳ, ἅμα τῷ Ερμῆ δισκῶν, εἰθ' ἐς ὅς ἀμελέεργον, ἐμπροσθέντος αὐτῷ δίσκου τῆ κεφαλῇ, συνέβη μὲν ἀποθανεῖν αὐτῶν. τῷ δ' αἵματος εἰς τὴν γῆν ἀναχυθέντος, ἐξ αὐτῶ φῦναι τὸν κρέκῳ. λάμπεσαι δὲ εἶπε τὸν λύθρον, τρεῖς τὸ ἀπὸ τῷ σφαγέντος αἵμα, διὰ τὸ σιλπνὸν τῆς χροῆς τῷ κρέκῳ. Tum alterius lectionis meminit sequentibus verbis: γράφεται δὲ ἔ μόνον, ἑοτάναις, ἀλλὰ καὶ πεδίοις, ὡδίπως ὁ σίχος.

Ερμεί-

Ἐγμείοις λάμπεται ἐν πεδίοις.

id est: *Cruorem autem croci fulgere adhuc in campis Mercurii dicunt. Adolescens enim Crocus nomine disco ludens cum Mercurio, & incautius adstans, illapso in caput ipsius disco statim mortuus est: ex sanguine autem eius in terram delato crocus natus est. Fulgere autem cruorem dixit, hoc est, sanguinem iam occisi, propter coloris croci splendorem. Scribitur autem non solum in herbis, sed & in campis in versu; hoc modo: fulget adhuc in campis Mercurii ille cruor. Ex quo nemo non videt, sicut crocus Mercurialis herba dicitur, quod de Croci pueri Mercurio dilecti cruore natus feratur; sic & eos campos, in quibus magna croci copia proueniret, eadem ratione Mercuriales a Philone esse nominatos, ab eo scilicet olere, quod Mercurii potestate de cognominis adolescentis primum sanguine emerferit. Sed hæc, ut dixi, obiter; ad propositum reuertamur.*

CAPVT IX.

De Cumano Sibyllæ antro.

Sequitur alterum Sibyllæ antrum non minus veterum scriptis celebratum, atque ab ipso Aristotele in Admirandis; cuius verba de hoc antro supra laudata nihilo fecius reponere operæ pretium est. *Ἐν τῇ Κύμῃ τῇ πρὸς τὴν Ἰταλίαν*

δείκνυται ἴς, ὡς ἔοικε, θάλαμος κατάγειος Σι-
βύλλης τῆς χρησμολόγου &c. *Cum is iis que
sunt in Italia quidam ostenditur, ut verisimile est,
subterraneus Sibylle thalamus siue cubiculum mu-
lieris fatidica &c.* Sed Maro in primis viden-
dus de hoc Sibyllæ antro in sexto magni operis:

*Teucros vocat alta in templa sacerdos,
Excisum Euboicae latus ingens rupis in antrum :
Quo lati ducunt aditus centum, ostia centum,
Vnde ruunt totidem voces, responsa Sibyllæ.*

Quibus ex verbis intelligi potest, quam spatiosa
& vasta ea domus subterranea esset, cui centum
aditus, centum ostia assignet. Sed maxime id
confirmant Justinii Martyris verba quibus eam
speluncam describit, in ea quam ad Græcos scrip-
psit oratione exhortatoria: qui se hujus etiam
testem oculatum fuisse dicit. Quamobrem
hanc tam grauis auctoris descriptionem verbis
ipsius adscribere haud grauabor: Εθεασάμε-
θα δὲ ἐν τῇ πόλει γενόμενοι καὶ ἴνα τόπον, ἐν
ᾧ βασιλικὴν μεγίστην ἐξ ἐνὸς ἐξεσμένην λίθου
ἐγνωμῶν, πρᾶγμα μέγιστον καὶ παντὸς θάυμα-
τος ἄξιον, ἐνθα τῶν χρησμῶν αὐτῆν ἀπαγγέ-
λουν, οἱ ὡς πατέρα παρρηλιφότες πρὸς τῶν
ἐαυτῶν παροχόνων ἔφασκον. ἐν μέσῳ δὲ τῆς βασι-
λικῆς ἐπεδείκνυον ἡμῖν τρεῖς δεξαμεναὶ ἐν τῷ
αὐτῷ ἐξεσμέναις λίθου. ὧν πληρημένων ὕδατος,
λέγεσθαι αὐτῆν ἐν αὐταῖς ἔλεγον, καὶ σολὴν
ἀναλαμβάνουσαν, εἰς τὸν ἐνδόξαστον τῆς βασιλικῆς
βαδίζουσαν οἶκον ἐκ τῶν αὐτῶν ἐξεσμένον λίθου. καὶ
ἐν

ἐν μέσῳ τῶν οἰκῶν καθεζομένην ὅπῃ ὑψηλῆς ἐρήματος
 καὶ θρόνου, ἔτω τῆς χρησμῶδός ἐξαγορεύουσα. id est,
Vidimus sane, cum ea in vrbe essemus, locum
quendam, vbi basilicam ingentem vno excava-
tam e lapide conspeximus; rem sane maximam &
omni admiratione dignissimam: quo loco oracula
eam edidisse, qui res patrias a maioribus suis quasi
per manus traditas acceperant, affirmabant. In
basilicæ autem meditullio tria nobis ostenderunt
in eodem excisa saxo folia; quibus aqua repletis
lauisse eam dicebant: exinde stola sumpta in in-
terius ejusdem basilicæ sacellum ibi ex eadem ma-
teria recedere, atque in media ea æde super altio-
re suggestu & throno considerare solitam, & sortes
adeum modum promulgasse dixerunt. Singularis
 hic locus est de Sibyllæ specu: neque enim alibi
 vsquam tam accuratam eius descriptionem re-
 peries. In qua tamen illud primum occurrit
 dubium, an ea quæ Justino monstrata est spe-
 lunca ipsamet fuerit in qua Sibylla habitauit,
 cuius & Maro facit mentionem in sexto Ænei-
 dos. Etenim illa Justino memorata Cumis
 Campaniæ, hoc est, in ipsa vrbe visebatur:
 ἐθεασάμεσθε δὲ, inquit, ἐν τῇ πόλει γεόμενοι καί
 ἴνα τόπον, *locum quendam cum in vrbe essemus*
contemplati sumus. Quam autem Virgilius de-
 scribit, ea non videtur in oppidō ipso fuisse,
 sed procul inter sacros Triuiæ lucos sita, vbi
 templum erat Apollini consecratum. Quem-
 admodum ex his versibus colligi potest:

*At pius Aeneas arces, quibus altus Apollo
Præsidet, horrendæque procul secreta Sibyllæ,
Antrum immane, petit,*

& paulo post :

Jam subeunt Trivia lucos, atque aureatecta.

Mox aurea illa tecta, hoc est, templum Apollinis describit, quod a Dædalo, postquam e custodia cum filio euasit, constructum fuisse dicit. Quibus verbis apparet, templum & oraculum istud fuisse positum inter nemora & lucos; non videtur autem simile vero eos lucos fuisse in opido. Merula quidem lib. 4. vbi Campaniæ loca describit, non putat Cumis fuisse Sibyllæ antrum, sed in via quæ Cumis ad Auernum lacum patet. *Ab Cumis (inquit) dein ad Auernum usque lacum nihil inuenitur scitu dignum, præter Sibyllæ (quæ ab Cumis, patria, Cumæa, omnibus decantata) cauernam, ut vocant.* Sed antiquior longe auctoritas Aristotelis, qui sæpius laudato in commentario de Admirandis, expresse Cumis fuisse subterraneum Sibyllæ Erythrææ, quæ & Cumæa dicta est, thalamum refert: ἐν τῇ Κύμη πρὸς τὴν Ἰταλίαν δειννταί τις, ὡς ἔοικε, Πύλαιος καὶ ἄγιος Σιβυλλῆς τῆς χρησμολόγῃς. Potior item Justin Martyris, qui idem confirmat indigenarum, quibus id a maioribus per manus traditum esset, testimonio. Quibus accedit Seruii auctoritas ad hæc verba: *arces quibus altus Apollo præsidet. Cum, inquit, vbiq; arx Joui detur, apud Cumas in arce Apollinis*

nis templum est. Quod autem ibi Sibyllæ antrum fuerit, hæc verba ostendunt infra:

*Teucros vocat alta in templa sacerdos,
Excisum Euboicæ latus ingens rupis in antrum:
Quo lati ducunt aditus.*

& mox:

Vnde ruunt totidem voces, responsa Sibyllæ.

Quæ verba indicant, eo ipso in loco, puta monte vbi arx erat vrbis & templum Apollinis, fuisse antrum Sibyllæ in rupe excauatum, vt & Iustinus tradit. Neque obstat quod Poeta post hæc verba:

*At pius Æneas arces quibus altus Apollo
Præsidet,*

addit: *horrendaque procul secreta Sibyllæ;* ceu longe ab arce situm Sibyllæ antrum esset: ibi enim *procul* non significat longe, sed prope, vt docte Servius ibi annotat his verbis: *Procul, haud longe. Procul enim est & quod præ oculis est, & quod porro ab oculis. Vnde & duplicem habet significationem, & iuxta, & longe.* Qui locus insignis de hujus aduerbii duplici vsu & origine. Nec vero mirum videri debet, Cumis lucum Triuiæ sacrum fuisse, quo loco templum erat Apollini dicatum & Sibyllæ specus, cum & Lauiinii, eodem Marone teste, summo vrbis loco, Pici, vetustissimi Italogum regis, domus filius ad religionis formidinem obscuris cincta esset. Qua de re sic in septimo memorat:

Tectum augustum, ingens, centum sublime columnis,

Vrbe fuit summa, Laurentis regia Pici,

Horrendum silæis & religione parentum.

Quorum lucorum Diis sacrorum in mediis vr-
bibus alia exempla complura adiungi possunt.

Quod autem excisam in rupe ipsa speluncam
tam vastam dicit, ne id quidem quisquam ad-
modum mirari debet : cum in Sedunis ejusmo-
di donros in rupe excavatas visi testetur Geor-
gius Agricola in libro de animantibus subterra-
neis ; quem locum adscribere operæ pretium est.
*In Sedunis etiam in tractu Sittensi ad Bremisam
pagum ex rupe excisa, sine vllis tignis & trabibus
ligneis, formatum est integrum cœnobium, hoc est,
templum, cubicula, conclaue, culina, cella vinaria.
Similiter in altis montibus conspiciuntur arces sub-
terraneæ : ut quæ in Alpibus Couolum nomina-
tur, in quam nec equites nec pedites possunt a-
scendere, sed cum homines, tum omnia ad viuen-
dum necessaria ad ipsam attrahuntur : quæ in
precipiti Sicilie rupe, non longe ab Eryce monte
existit, cum Drepano promontorio coniuncta pon-
ticulo, quo solo adiri potest : quæ in Saxonia in-
ter Blancheburgum & Halberstadum est : quæ in
Toringia inter Vimariam & Blanckenbainam
prope Mellinum pagum, illius nomen est Reine-
steinum vetus, huius Pufhardum : atque ea di-
stat a Vimaria quatuor millibus passuum. Vtra-
que ab habitatoribus nunc deserta est & vacua :*
utraqve

utraque habet in saxo incisa hypocausta, conclavia, scamna, stabula, praesepia, ianuas, fenestras: Saxonica vero etiam templum, supra quod incolae extruxerunt speculam, quae sola subiecta fuit sub aspectum. Hæc eo loco Agricola, qui de arce alia apud Saxones addit, sub monte sita, Ipse (inquit) mons Saxonicus præceptus est ex omni parte, præter eam qua ascenditur: in cuius planitie excelsus collis clementer assurgit, qui qua parte planitiem spectat fossa satis alta & lata circumdatur. Ex huius collis saxo arenaceo, nonnihil rubro, exciso formata est arx illa, cui multæ & magnæ fenestræ. Quin in pede ipsius montis cellæ sunt subterraneæ cum equorum item stabulis. Tum ænigma e re natum, quod fertur in primis apud Saxones & Toringos, subiungit ejusmodi:

Dic quibus in terris arx alto condita monte,

Mille vbi per tectum possunt errare bidentes.

Addit, *Hoensteini etiam, quæ arx est Misene trans Albim, equorum stabula in saxo incisa esse.*

Tum de cellis meretricum sub terra apud Græcos & Romanos; vnde vox *χαμαστύμη* & *χαμαστύπη* & *ganeum* Latinis dictum ἀπὸ τῆς γῆς auctore Terentii interprete. Et hæc satis ad fidem faciendam iis, qui præ inexperientia dubitarent, potuisse in viuo saxo tam spatiosam excavari speluncam, siue, vt Justinus vocat, basilicam, quantam fuisse eam, in qua Sibylla Cumæa habitavit, idem Justinus testatur.

Quod autem verum sit hoc testimonium, recentiore & familiari confirmat Janus Vlitius, vir eruditissimus, in commentario ad Gratii Cynegeticon, cuius verba adscribere visum est: *Et Cumæ (supple Sibyllæ) illud sepulcrum esse, quod & in hypogeo ubi vaticinata fuerat monstratum sibi narrat Justinus in monitorio ad Gracos, ex eo apparet, quod Cumæ hypogeum, siue ut vocat Aristoteles Ἰδαίον κατάγειον, ab Aenea peti- tum constet. Idque etiam hodie aduenis demon- strare incolæ oculatus mihi testis est illustris Bos- vellius. Quod igitur Sibylla tali domo sub ter- ra habitaret, hinc factum est, ut idem Agricola dicto loco huius inter animantes subterraneas mentionem habendam putarit; ubi & de ejus spelunca haud vulgaris operis confirmat his verbis: Quin & in Tenedo insula piscatores ho- die rupium speluncis pro domibus vtuntur: ut quon- dam Sibylla Cumæa antro illo ad Auernum lacum, tam musuo opere insigni, quam vaticinationibus nobili.*

CAPVT X.

De mystico apud Homerum Nympha- rum antro. Item de Platonis spelunca: tum de specuum eiusmodi subter- raneorum causis.

AC de Sibyllæ antro fati dictum arbitror: hæc autem disputatio, quam modo de eo antro

antro habui, admonet me vt de altero, quod Phorcyno in portu Ithacæ sub rupibus situm Nymphis sacrum iis quæ Naiades dicuntur, describit Homerus lib. 13. Odyssæ; tum de ea, quam philosophorum Homerus Plato initio septimi de Republica proponit, spelunca, quid mihi videatur data occasione attingam. Ac primum de illis Nymphis sacro : propterea quod Porphyrius mysteria non pauca sub ea descriptione latere censuit, quæ & libro singulari eruditissimo enarrare atque explicare tantus philosophus non dubitauit. Sunt autem Homeri versus huiusmodi :

Αὐτὰρ ὅππῃ κρατὸς λιμένος τανύφυλλος ἐλαίη·
 Αγχόθῃ δ' αὐτῆς ἀντρον ἐπήρατον, ἠεργεῖδές,
 Ἰρὸν νυμφάων αἱ Νηιάδες καλέουσαι.
 Ἐν δὲ κρητῆρές τε καὶ ἀμφιφορῆες ἕασιν
 Λαῖνοι· ἔνθα δ' ἔπειτα λιθαῖβώσασσι μέλισσαι.
 Ἐν δ' ἴσοι λίθοι περμιήκεες, ἔνθα τε νύμφαι,
 Φάρε' ὑφαίνουσιν ἀλιπὸρφυρα, γᾶυμα ἰδέασθαι.
 Ἐν δ' ὕδατ' αἰνάοντα, δύω δὲ τε οἱ θῦραι εἰσιν.
 Αἱ μὲν πρὸς ἑορέαιο καλαῖαταὶ ἀνδρώποισιν,
 Αἱ δ' αὖ πρὸς νόθῃ εἰσι θεώτεραι, εἰδέτι κείνη
 Ἄνδρες ἐσέρχονται, ἀλλ' ἀθανάτων ὁδὸς ἐστίν.

Latine autem eruditus aliquis mihi non notus hunc Homeri locum sic reddidit, quam versionem in eorum gratiam qui Græce nesciunt apponere placet :

*Stat ramis diffusa in portus vertice oliua,
 Quam propter peramœnum antrum obscu-
 rumque recedit,
 Sacra domus Nymphis, qua Naides indigi-
 tantur.*

*Intus crateres, patuleque ex marmore viuo
 Amphoræ; apes dulci qua ponunt mella fusurro.
 Saxeæ sunt intus quoque stamina longa, ubi
 Nymphæ*

*Purpureas texunt telas, mirabile visu.
 Intus perpetui latices. Sed ianua duplex:
 Hæc boream spectans homines admittit; at illa
 Respiciens austrum diuinior, inuia prorsus
 Est homini, præbetque viam immortalibus vnis.*

Nec abs re arbitror subnectere Maronis loca, in quibus respexisse ad Homeri picturam, ac etiam colores ex ea crasisse videri potest, quos in suum opus transferret: cum in primo magni Operis portum simul & antrum sub scopulis describit hunc in modum:

*Est in secessu longo locus: insula portum
 Efficit objectu laterum, quibus omnis ab alto
 Frangitur inque sinus scindit sese vnda reductos.
 Hinc atque hinc vastæ rupes, geminique mi-
 nantur*

*In cælum scopuli: quorum sub vertice late
 Equora tuta silent: tum siluis scena coruscis
 Desuper, horrentique atrum nemus imminet
 umbra.*

Fronte sub aduersa scopulis pendentibus antrum:

Intus

*Intus aquæ dulces, viuoque sedilia saxo,
Nympharum domus : hic fessas non vincula
naues*

Vlla tenent, vnco non alligat anchora morsu.

Cujus loci priores versus ex his Græcis, quibus portum illum Homerus describit, expressos palam est :

Φόρκυνος ἢ τις ἴτι λιμὴν ἀλίσιο γέροντος
Ἐν δῆμῳ Ἰθάκης. δύο ἢ προβλήτες ἐν αὐτῷ,
Ἀκλαὶ ἀπορρώγες, λιμένος ποτιπεπηϊῶαι.

Αἱ τ' ἀνέμων σκεπώσι δυσσάων μέγα κύμα.
id est, Phorcynis quidam est portus marini senis

*In agro Ithaca; duo autem projecti in ipso
Scopuli prærupti in portum se expandunt:*

Qui extra ventorum arcent grauius spirantium

Magnum fluctum.

Reliqua autem de Nympharum textentium industria & textis purpureis idem Maro expressit in 4. Georgic. in fabula Aristæi :

*At mater sonitum thalamo sub fluminis alti
Sensit : eam circum Milesia vellera Nymphæ
Carpebant, hyali saturo fucata colore.*

Nonnihil tamen mutauit Maro : nam quæ Homerus ἀλπόροφρα dixit, ipse aliam rationem secutus, hyali saturo colore infecta & penitus infecta dixit. Quod istud epithetum magis Naiadum, quæ fontium & fluminum numina, rebus congruens & familiare videatur. Scaliger in Epinomide cap. 6. de Virgilio loquens : *Et*

in quarto consummati operis hyalum pro vitri colore posuit, tanto iudicio & venustate, quanta fuit a Grammaticis ignorata. Est autem hyali color subviridis, eodem teste in Exercitat. 315. Sect. II. *Sed animaduertendum (inquit) nos a vitro vitreum pro candido agnouisse: at Virgilius a Greco subviridem in lana intellexit:*

Carpebant hyali saturo fucata colore.

Quomodo & Scarmilionius lib. 2. de coloribus cap. 19. hunc locum interpretatur. Talis enim aquæ paulo altioris color, qualis vitri densioris.

Sed ad supra allatos Homeri versus reuertamur, quibus antrum illud Nympharum in portu Ithacæ studiose descripsit. Tametsi enim Chronius Platonius & eum secutus Porphyrius, vt supra attigi, negant ad literam posse accipi quæ de antro illo Homerus dicit, sed in sensu allegorico esse intelligenda; non tamen propterea ab eius loci consideratione temperandum censemus, ceu ad nos nihil pertineat, immo tanto impensius animum intendere decet, vt quid sub ea allegoria poetica lateat mysterii proponamus: certi, non minimam hanc rerum huius mundi aspectabilium & caducarum esse dignitatem, earum etiam quæ abiectiores censentur, qualia sunt antra illa & cavitates terræ, saxa & lapides, ita esse conditas, vt possint præbere imagines & symbola rerum altiorum & diuinarum iis, qui scalam illam Patriarchæ vbique terrarum positam hominibus, qua a terris in cælum

animo

animo ascendant, videre possunt. Alioqui (vt etiam in præfatione monui) non erat cur de Sibylla, de antris eius, & alijs ad eam pertinentibus dicerem, si nihil me ex talibus profundioris sapientiæ expiscari posse sperarem; aut certe mihi eorum mos sequendus esset, qui nihil ex veterum auctorum scriptis nisi vepres depectunt. Sed & negotiosos homines & superficialios librorum helluones moneo, hinc procul faceffant, & alibi stomacho suo aptiora quærant.

Quod igitur non ad literam descriptio illa antri apud Homerum accipi debeat, sed allegorice, hinc primum ostenditur: quia Geographi & *Ἐπιγινώσκων* Scriptores nullam eius spelunçæ in portu Ithacæ mentionem faciunt. Putare autem, Homerum artificem tantum, nulla alia causa sed sola fingendi libidine impulsus, finxisse antrum quod nusquam esset, fidem omnem & probabilitatem excedit, quod ne in mediocres quidem poetas scilicet cadit. Quis porro citra allegoriam fingere audeat, antrum alicubi esse, duos habens exitus, vnum quo homines omnes ingrediantur, alterum quo dii, & quicquam eiusmodi a natura esse factum: cum vniuersum terrarum orbem mundumque omnem commune hominum & deorum domicilium esse constet? Alia addit Porphyrius, iis qui literæ in hærent non minus difficilia, ne dicam inexplicabilia. Quorsum portæ istæ antri geminæ; vna hominum, altera deorum? cur non quæ
homi-

hominibus ad boream, quæ diis ad austrum conuersa est? cur non simpliciter Nympharum, sed earum quæ Naiades dicuntur? quomodo idem antrum ἐπιήρατον καὶ ἠεροειδές, hoc est, *amabile & obscurum* tenebrosumque dicatur; cum tenebræ naturaliter formidinem potius quam cupiditatem aut voluptatem inferant? præterea quid sibi volunt in antro crateres & amphoræ lapideæ: in quibus non quicquam liquorum, quæ talibus in vasis reponi solent, sed apum faui ibi operantium continentur? quid textoria instrumenta ex lapide item appa-
 rata & confecta, non autem ex ligno? quid vestes illæ & telæ quas Nymphæ in tenebris ordiuntur, & nihilominus ita aspectabiles vt cernentibus admirationem moueant? quid postremo olea, vna omnium arborum in portus fronte feraces explicans ramos? In quo etiam magnus Scaliger acumen criticum exercere non dubitauit lib. 5. Poetices: *Quid enim* (inquit) *sola oliua? quam etiam falso τανύφυλλον vocauit? folia namque gerit breuia, tametsi non rotunda.* Immemor eius quam alibi de Homero & Herodoto protulit sententiæ multo prudentioris: quos viros in commentario in librum Hippocratis non modo vtriusque orationis, hoc est solutæ & numeris adstrictæ, principes statuit, sed etiam sapientes. *Nam & Homerum* (inquit) *nunquam putassem summum & physicum, & vt eum esse poterat, theotogum, nisi tam stulte de*
 Diis

Diis locutus esset. Neque enim tam vecors, tamque futilis esse potuit, ut ea sic intelligeret; sed ad siderum potestates atque officia geniorum omnia voluit referri.

Hæc cum de Homero sentiret, qua mentis vertigine postea in eundem tam petulanter debacchetur in libris Poeticis, satis equidem mirari non possum. Cur enim, si Homerum in eo commentario agnoscit sapientem fuisse, neque ad literam quæ de diis dicit esse accipienda, non item in illis Poeticis libris ea loca, in quibus Homerum vecordiæ accusat, altius scrutatur, ut quid sapientiæ sub verborum facie lateat, intelligat? cum præsertim tam multa Plato & Aristoteles passim de Homeri diuinitate & allegoriis scripta reliquerint; tam multa Proclus in commentario ad Platonis Timæum & libros de republica: tum porro & Porphyrius (quem philosophorum doctissimum beatus Augustinus vocat) in hoc aureo libello de Nympharum antro. Magna igitur Scaligeri importunitas, dum tam frigide & futiliter Homero in ea antri descriptione in portu Ithacensi insultat: quem non modo in oleæ arboris descriptione malo epitheto usum arguit, sed etiam egisse Grammaticum, quod non contentus Nymphas dixisse, addiderit: *αἱ νηιάδες καλέουσαι*: ceu mera hæc sit glossa parum ad rem pertinens. Quin etiam Homerum castigat, quod non potius *Nereides* has Nymphas dixerit. Quæ & alia eius descri-

P

ptionis

ptionis scientissime in hunc modum ab Homero esse composita ostendit Porphyrius ; quem proinde nunc, expulso Scaligero & aliis prisca sapientia osoribus, audire diuina Homeri in eo antro sensa interpretantem operæ pretium est. Attingam autem singula breuiter, vt par est ad alia instituti properantem.

Primum igitur ad antra quod attinet, hæc typum & symbolum fuisse mundi apud priscos sapientes docet Porphyrius, siue mundum in se totum spectemus, siue etiam partes ex quibus constat : ex materia enim vna communi omnium rerum naturalium & variis formis consistit mundus. Huius itaque omnium postrema mundi partis, materia inquam, symbolum terram esse voluerunt, & ita accipiebant in consecratione antrorum ; quorum analogiam ad materiam primam & similitudinem præclare ibi declarat Porphyrius, quem studiosi adeant, neque enim quæ ibi affert omnia huc transferre placet. Antrorum etiam obscuritas non male ad materiam se accommodat ; sed & rerum potestates in profundo, hoc est, in essentia sitas notat. Antrum igitur, quod est mundus, *ἡεγοειδὲς* propter materiam, idemque *ἐπὶ ἡεγοτον* *jucundum & amabile* ob formæ decorem & ornatum, vnde nomen mundo est inditum. Haud aliter & Plato in 7. de Republ. speluncam facit imaginem mundi, vt etiam in argumento notat Ficinus : *Tu vero, ubi Plato in erudiendo civili*
philo-

philosopho imaginem proponit speluncae, & vincu-
lorum, & luminis cuiusdam umbrarumque, &
aque; speluncam intellige hunc quem videmus
mundum, si ad mundum inuisibilem comparetur:
vinculum vero corpus humanum, siue potius per-
turbationem animum corpori alligantem: umbras
autem res omnes quae sensus movent.

Sed & ὕδατα ἀενάοντα, aquarum perennis ille
fluxus in antris, materiae instabilis & pronae ad o-
mnem motum symbolum esse nemo non videt.
Hinc & Naiadum seu Naidum appellatio ἀπὸ τῶν
ναμάτων. Est autem νᾶμα non aqua simpliciter,
sed quae in motu est & aliunde manat, fluen-
tum, fons. Quo significatur seminis genita-
lis ad hominum procreationem commotio &
fluxus, quemadmodum Nympharum Naiadum
nomine vult intelligi animas omnes in gene-
rationem prolabentes. Sic aquae in reconditis
Hebraeorum literis pro humore illo humani ge-
neris instauratore. Esaias cap. 48. *Audite hac
domus Jacob qui vocamini nomine Israel, & de
aquis Juda existis.* De aquis Juda, hoc est, flu-
uiis: quo id quod dictum est intelligi debet.
Et sane Plato in Timæo flumen appellat eam col-
luuiem in quam anima viam generationis ini-
ens incidit: αἱ ἡ ψυχαὶ εἰς ποταμὸν ἐνδεθεῖ-
σαι πολὺν, ἕτε ἐκράτουν &c. Nymphæ igitur
quæ Naiades vocantur, animæ sunt propriis
fluentis præsidentes, vt Numenius exposuit te-
ste Porphyrio: Νύμφας ἡ ναΐδας λέγουμεν καὶ
P 2 τὰς

Τὰς τῶν ὑδάτων παρεξώσας δυνάμεις ἰδίως. ἔλεγον δὲ καὶ τὰς εἰς γένεσιν κατισσας ψυχὰς κοινῶς ἀπάσας. ἠγᾶντο δὲ προσζάνειν τὰ ὕδατα τὰς ψυχὰς θεοπνύω ὄντι ὡς Φησιν ὁ Νεκρήνιος. Eoque etiam verba Mosis trahit Porphyrius: *Et Spiritus Domini ferebatur super aquas.* Quod ab Ægyptiorum theologia sumptum ostendit.

Sed & Naiadum & potentia aquis præsentis propria symbola crateres lapidei & amphoræ in eodem antro repositæ. Quæ tamen vasa non aquam aut liquorem alium quemlibet, sed apes & mel continere dicuntur. Et merito vasa illa lapidea finguntur, quod aquæ in antris e faxis scaturiant; apes autem in iis operantes animas ipsas generationi incumbentes exponit Porphyrius: *πηγαὶ δὲ καὶ νάματα οἰκεία τῆς ὑδρασι νόμφαις, καὶ ἔτι δὲ μᾶλλον νόμφαις τῶν ψυχῶν ἅς ἰδίως μελίσας οἱ παλαιοὶ ἐκάλεον.* id est, *Fontes vero Et fluentia aquis presidentium Nympharum propria sunt: adhucque magis animarum quæ Nymphæ dicuntur, quas veteres apum nomine indigitabant.* Mel autem, apum opus, quid aliud quam voluptatis symbolum ex amore, quem & Poetæ *γλυκύπικρον* vocant, & quodam œstro seu punctura occulta humoris, quæ titillatio dicitur. Proinde mox *ἰσθῆς λιθίνης* stamina lapidea subdit Homerus, & *Φάρε ἀλιπόροφουρα* purpurea texta, quo σαρκινοποιῶν ænigmatically adumbrari censet Porphyrius, propter sanguinem ex quo generantur carnes, quæ

circa

circa ossa lapidea adnascuntur, vt ipsa operiant. Omnium enim quæ in corpore nostro continentur, nihil tam ad lapidis naturam accedit quam ossa. Genus profecto texturæ est quod natura in rebus procreandis exercet; quemadmodum Orpheus ipse agnouit, qui Proserpinam omnium quæ in hoc mundo sensibili feruntur (Dea præses ponitur) texentem inducit, pepulum scilicet, quo nomine cæli compagem & ornatum præsci vocabant, quod eo cælestes dii ceu vestimento tegantur. Et de his hæctenus.

Nunc de duabus antri portis, & olea in vertice portus conspicua. Earum portarum vna ad boream conuersa est, altera ad austrum: per illam homines ingredi in antrum, per hanc homines non admitti, sed deos, quibus solis pateat, Homerus expresse dicit. Quo vel vno intelligi potest, merum esse anigma quicquid de hoc antro Nympharum dicitur, non simplicem loci descriptionem. Quis enim in animum inducat, vsquam fuisse antrum natura aut arte positum, quo homines omnes debeant ingredi, quo item dii; ideoque his & illis aditus ianuasque seorsim in illo antro aperas? Multa igitur Porphyrius ad secretam earum portarum intelligentiam nobis insinuandam doctissime disserit, quæ sigillatim omnia referre longum esset; satis erit summatim ostendere, quorsum illa pertineant. Summa disputationis, mundum vniuersum naturæ in duas diuisum

esse regiones: vnā meliorem, & diuinis magis accommodatā, alterā sequiorem caducisque & humanis familiarem & dicatam: priorem illam esse versus austrum & meridiem, posteriorem boream versus. Quod autem melior sit pars quæ ad austrum vergit, multis ostendi potest. Primum quidem caloris natura, qui ibi dominatur, cum in opposita regione vigeat frigus; quod autem caliditas frigore sit potior manifestum est: omnis quippe fecunditas, vis, perfectio in naturæ operibus, caloris beneficium est; sterilitas, torpor, inertia, a frigore proficiscitur: vnde *iners & sceleratum* frigus poetarum doctissimis dicitur. Sed & lumen in austrinis mundi partibus magis omnia collustrat, quo nihil in natura præstantius aut diuinus; in borealibus vt minus caloris, sic & luminis minus, quod magis remotæ sunt a cursu solis: nebulae autem & caligo & tenebræ ceu propria in sede regnant.

Idem discrimen videre est in hominum ingenis, quæ, vt Aristoteles docet in problematis, versus austrum acutiora sunt & prudentiæ capaciora; versus boream obtusa magis &, vt ita dicam, nebulosa. Cæterum (quod hic in primis notandum est) quanto his minus mentis & prudentiæ, tanto corpora & ampliora & robustiora, magis item fecunda esse constat: cum versus meridiem degentibus illorum comparatione parua corpora & infirma imbecilliaque sint:

mens

mens autem ad proportionem agilis & rerum magnarum capacior existat. Quam diuersitatem adeo insignem regionum terræ considerantes prisce illi sapientes, in tropico cancri, & signo illo in quo maximæ solis versus boream declinationis meta est, animarum e cælo descensum posuerunt; in capricorno, maximæ item versus austrum declinationis meta, earumdem animarum regressum & ascensum ad deorum sedem & meliorem vitam. Quibus in signis Plato, ad antrum Homericum respiciens, duas, qua animæ vltro citroque commeent, portas constituit. Porphyrius: δύο ἔν ταύτας ἔθεντο πύλας καρκίνου καὶ αἰγόκερων οἱ θεόλογοι. Πλάτων δὲ δύο ἑμίαι ἔφη. τέτων ἧ καρκίνου μὲν εἶναι δι' ἧ κατιᾶσιν αἱ ψυχαὶ αἰγόκερων ἧ δι' ἧ ἀνιᾶσιν. Sic autem hanc doctrinā Macrobius a Platonicis, quos studiose legerat, acceptam latine expressit in somnio Scipionis lib. I. c. 12: *Zodiacum ita lacteus circulus oblique circumflexionis occursum ambiendo complectitur, ut eum, qua duo tropica signa capricornus & cancer feruntur, intersectet. Has solis portas physici vocauerunt, quia in utraque obuiante solstitio ulterius solis inhibitor accessio, & fit ei regressus ad zonæ viam cuius terminos nunquam relinquit. Per has portas anime de cælo in terras meare, & de terris in cælum remeare creduntur. Ideo hominum vna, altera deorum vocatur. Hominum cancer, quia per hunc in inferiora descensus est; capricornus*

deorum, quia per illum animæ in propria immortalitatis sedem & in deorum numerum reuertuntur. Et hoc est quod Homeri diuina prudentia in antri Itbacensis descriptione significat.

Sed animaduertendum est, ex Porphyrio non recte portam deorum dici eam quæ ad austrum est, vt Macrobius loquitur; non enim dii per eam vadunt, neque hæc eorum via, sed animarum in patriam cælestem redeuntium. Proinde Homerus non *Ἰθάκην*, sed simpliciter *ἀθανάτων*, hoc est, immortalium, nempe animarum, iter esse dixit. Hæc igitur mystica earum portarum expositio est, secundum Platonicos: cui, quod ad boreæ & austri denominationem & significationem attinet, firmamentum ab ipsius diuinæ sapientiæ sacris oraculis accedit, quibus austrum semper in bonam accipi partem constat, aquilonem in malam. Quo sensu vsurpat Ecclesiastes cap. ii. *Si ceciderit lignum ad austrum aut ad aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit.* Ad quæ verba Hieronymus: *Quantum ego existimo, (inquit) semper in bonam partem accipitur auster.* Sequitur hanc regulam Augustinus, & in commentario ad Psalmum 125. ad hunc versum: *conuerte Domine captiuitatem nostram sicut torrens in austro; austrum exponit Spiritum sanctum.* Gelaueramus (inquit) *in captiuitate, constringebant nos peccata nostra: flauit auster Spiritus Sanctus, dimissa sunt nobis peccata, soluti sumus a frigore iniquitatis: tanquam*

tanquam glacies in sereno, sic soluantur peccata nostra. Si aufer in bonam partem accipitur, igitur aquilo in malam. Hinc illud in iisdem sacris codicibus: *ab aquilone pandetur omne malum*, item: *ab aquilone exarādescent mala super terram*. Et princeps cacodæmonum apud Esaiam dicit: *Sedebo in monte testamenti, in lateribus aquilonis*. Ex his igitur patet, quanta sapientiæ profunditate Homerus australem antri Nympharum portam immortalibus assignet, borealem hominibus. Restat igitur vt de olea antri summitatem occupante dicamus.

Proposuimus supra in ea arbore censuram Scaligeri. Primum quidem cur olea potius ibi quam alia arbor: deinde quod oleam *τανύφυλλον* vocet, quæ folia breuia habeat, tametsi non rotunda: his adde hoc ex Porphyrio, cur *ὄπι κράτος λιμένος* in vertice portus hanc sitam dicat. Hæc temere in hunc modum ab Homero esse composita non est putandum. Quid igitur? Oleam Mineruæ sacram fuisse vel ex poetis notum est. Minerva autem sapiens supra omnes deas, vel potius ipsamet sapientia dei, vnde e capite Iouis sine matre genitam fabulantur. Hoc sciens poetarum diuinissimus, vt Plato eum passim appellat, oleam in portus vertice ponit, symbolum sapientiæ, qua Deus vniuersum mundum condidit. Porphyrius: *κρατογενῆς δ' ἔσης τῆς θεῆς οἰκῆιον τόπον ὁ θεόλογος ἐξεῦρεν, ὄπι κράτος τῆς λιμένος αὐτὴν κα-*

Περὶ σῶσας σημαίνων δι' αὐτῆς, ὡς ἐκ ἐξ αὐτο-
 μαλισμῶ τὸ ὅλον τῆστο καὶ τύχης ἀλόγῳ ἔργου
 γέγονεν. id est, *Familiarē vero a capite genitæ
 deæ locum inuenit theologus, in portus vertice hanc
 dedicans; quo significat, non esse hanc rerum uni-
 uersitatem casus aut fortune opus, sed nature in-
 telligentis specimen & monumentum.* His vane-
 scunt scrupuli omnes, apparetque consilium
 Homeri in ea arbore eligenda, tum quare τα-
 νύφυλλον vocet. Quomodo enim non foliis
 extensis ea arbor, quæ sapientiæ symbolum po-
 natur? Sapientiæ inquam, qua nihil latius
 patet: omnia enim comprehendit sapientia;
 atque, vt in libro Sapientiæ dicitur, attingit
 a fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia
 suauiter.

Sed & propudiosa quorundam interpreta-
 menta exploduntur, qui ista imagine antri Nym-
 pharum vterum & pudendum muliebri ænigma-
 tice ab Homero designatum censent: quibus cum
 opponitur duarum eius antri portarum descri-
 ptio, eo amentia & furoris procedunt, vt ad
 aduersæ & auersæ seu posticæ veneris flagitiosa
 diuortia confugere non erubescant. Adeo im-
 pudentes, vt non vereantur poetarum omni-
 um principem, literarum parentem, ingenio-
 rum fontem, ad hæc transferre nefanda. Nem-
 pe hoc illis ad extremam vecordiam restabat,
 vt qui rationi humanæ & scientiis bellum in-
 dixissent, literas quoque omnes, infamato
 carum

earum principe, quantum in ipsis esset, perderent.

CAPVT XI.

Sibylle de seipsa iudicium: an aliquid inter hominem & demonem medium.

Quoniam hanc nobis in hisce disceptationibus legem imposuimus, vt nihil quod vsquam apud veteres de Sibylla extet, a nobis alienum putemus, aut inexcussum praterire sinamus; huic obsequemur, & quæ ipsa de naturæ suæ conditione siue gradu versibus prodidit, considerandum censemus. Extant hi versus apud Pausaniam in Phocicis, supra a nobis prolati, cum de patria eius ageremus, quam solam tunc in his quærebamus; nunc autem denuo reuocandi in conspectum, ex quibus qualis natura Sibyllæ fuerit, ipsius iudicio contemplemur.

Ἐγὼ δ' ἐγὼ γαῖα μέσση θνητῶν τε θεῶν τε,
 Νύμφης δ' ἀθανάτης, πατρὸς δ' αὖ κητοφά-
 γου,

Μητρογενεῖς Ἰδογενῆς &c.

Ego vero ea sum conditione genita, vt in medio consistam naturæ mortalis & diuinæ: matre quidem Nympha immortalis edita, patre autem setiuoro &c.

Ita